

Başvuru Numarası : 2019 / 2361-2496
Toplantı Tarihi / Sayısı : 14.01.2020 / 112
Karar Numarası : 2020 / 12
Başvuran : M. D.(T.C. ...)
Adres : ...
Muhatap : B. Valiliği İl İnsan Hakları Kurulu
Muhatap Adres : ...

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. M. D., başvurularında; 2013 – 2014 yıllarında B. Valiliği ile yaşadığı problemleri B. İl İnsan Hakları Kuruluna taşıdığını ancak Tunceli’li olduğu için yaptığı başvurulara işlem yapılmış gibi gösterilerek gereği gibi incelenmediğini, İl İnsan Hakları Kurulu toplantısında gereken salt çoğunluk sağlanmadan başvurularının reddedildiğini iddia ederek başvurularına İl Kurulu tarafından işlem yapılmasını talep etmektedir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuran tarafından Kuruma; 01/07/2019 tarih ve 2361 sayı, 02/07/2019 tarih ve 2394 sayı ve 12/07/2019 tarih ve 2496 sayı ile kayda alınan toplam 3 başvuru yapılmıştır.

3. Başvuru dilekçelerinin yapılan ön incelenmesinde 02/07/2019 tarih ve 2394 sayılı başvurunun dava konusu olmuş başvuru niteliğine haiz olması sebebiyle “Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”in 45’inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine göre işleme konulmadığı başvurana bildirilmiştir.

4. Diğer iki başvuru; başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvuru hakkının kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi amacıyla Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Birimine gönderilmiştir.

5. Birim tarafından 2361 ve 2496 numaralı başvurular benzer konuları ihtiva etmesi sebebiyle birlikte değerlendirmeye alınmıştır.

6. 6701 sayılı Kanun’un 18’inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ayrımcılık iddiasına muhatap olan B. İl İnsan Hakları Kurulu’ndan 16.07.2019 tarihinde başvuranın iddialarıyla ilgili olarak yazılı görüş talep edilmiştir. B. Valiliği tarafından 29.07.2019 tarihinde başvuranın iddialarına cevap verilmiştir.

7. 6701 sayılı Kanunun 18’inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca muhataptan alınan cevap başvuranın görüşünü almak üzere 19/08/2019 tarihinde başvurana iletilmiş ve başvuranın yazılı görüşü talep edilmiştir.

8. Başvuranın yazılı görüşü, 08/11/2019 tarihinde Kuruma ulaşmış ve 4107 sayı ile kayıt altına alınmıştır.

9. Söz konusu iki başvuru hakkında incelenebilirliğinin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılmıştır.

III. OLAYLAR VE OLGULAR

10. Başvuran hakkında, 15/5/2012 tarihinde kimliği belirsiz bir kişi tarafından b...155@emniyet.gov.tr adresine gönderilen elektronik posta sebebiyle ceza soruşturması başlatılmıştır. Başvuran hakkında yürütülen cezai soruşturma ve yargılamalardan sonra başvuranın beraatine karar verilmiştir. Ancak başvuranın cezai soruşturmaları ve kovuşturmaları aşamasında koruyucu aile olarak baktığı iki çocuk elinden alınarak bir Kuruma yerleştirilmiştir. Başvuran koruyucu aile olarak baktığı çocukları tekrar alabilmek için idari ve yargısal başvuru yollarına gitmiştir.

11. Başvuran, 2012 ve 2015 yılları arasında içinde bulunduğu bir dizi idari ve adli işlemin hukuka aykırı olduğu iddiasıyla 2015 yılında Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Mahkeme, başvuran hakkında 2019'da verdiği kararda; koruyucu aile statüsünün kaldırılmasına ilişkin kararın iptal edilmesi talebiyle açılan davanın sürüncemede bırakılması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Ayrıca başvurucuya manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir.

12. Başvuran, Kurumumuza yaptığı ve 02/07/2019 tarih ve 2394 sayı ile kayda alınan dilekçesinde Anayasa Mahkemesi kararında sonuca bağlanan hususlar hakkında şikayette bulunmuştur. Başvuranın bu dilekçesi mezkur Yönetmelik'in 45'inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine gereğince işleme konulmamıştır.

13. Kurumumuza yapılan ve Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Birimi tarafından incelenen başvurularla ilgili olaylar ise şu şekilde gerçekleşmiştir:

14. B. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 29.01.2013 tarihinde M. D. hakkında soruşturma açılmış, soruşturma sonucunda B. 3. Asliye Ceza Mahkemesinde adı geçen hakkında kovuşturma aşamasına geçilmiş ve B. Valiliği durum hakkında bilgilendirilmiştir. Valilik Makamı 15.02.2013 tarihinde Koruyucu Aile Yönetmeliği'nin ilgili maddesi uyarınca başvuranın ailesinin koruyucu aile statüsünün iptal edilerek çocukların kurum bakımına alınmasına karar vermiştir.

15. M. D., hakkında açılan davadan 27.06.2013 tarihinde beraat etmiştir. Bunun üzerine M. D., B. İl İnsan Hakları Kurulu'na muhteviyatı koruyucu aile statüsünün kaldırılması süreciyle ilgili olan ve ilki 28.06.2013 tarihinde olmak üzere çok sayıda başvuru yapmıştır.

16. İl İnsan Hakları Kurulu, M. D. tarafından 09.07.2013 tarihine kadar yapılan 3 (üç) başvuru hakkında 28.08.2013 tarihli toplantısında insan hakları ihlali olmadığına karar vermiştir. Valilik tarafından Kurumumuza gönderilen toplantı imza sirküsü ve el yazısıyla yazılan karar defterindeki imza sayılarına göre; o tarihte 16 üyesi olan B. İl İnsan Hakları Kurulu'ndan 5 üye toplantıya katılmamış ve geriye kalan 11 üye karar defterini imzalamıştır. Valilik tarafından bilgisayar ortamında düzenlenerek M. D.'e "aslının aynısıdır" ibaresiyle mühürlü ve onaylı olarak verilen kararda ise toplantıya katılan 11 üyenin 4 tanesinin ıslak imzası bulunmamaktadır.

17. M. D. tarafından, İl İnsan Hakları Kuruluna 05.12.2013 tarihinde bir (1), 23.12.2013 tarihinde üç (3) ve 24.12.2013 tarihinde bir (1) olmak üzere toplam beş (5) başvuru daha yapılmıştır. Bu başvurular 31.01.2014 tarihli İl İnsan Hakları Kurulu toplantısında “M. D.’in dilekçelerinde belirtilen konular hakkında idari süreçlerin devam etmesi gerekçesiyle insan hakları ihlalinin bulunmadığı” şeklinde oybirliği ile karar alınmıştır. Karar defteri ve toplantı imza sirkülerine göre toplantıya 9 üye katılmış ve katılan her üye deftere imza atmıştır. M. D. tarafından Kuruma sunulan ve karar defterinden farklı olarak Valilik tarafından bilgisayar ortamında hazırlanan belgede toplantıya katılan 9 üyeden 8’inin imzası bulunmaktadır. Bir üyenin imza bloğu toplantıya katıldığı halde imzalanmamıştır.

18. M. D. tarafından 01.07.2019 tarihinde B. İl İnsan Hakları Kuruluna 2 (iki) başvuru daha yapılmıştır. Başvuruların ilkinde; B. İl İnsan Hakları Kurulundan “kurulunuz tarafından din, dil, ırk ayrımı yapıyorsa, Anayasanın eşitlik ilkesine göre eşit bir vatandaş değilsem başvurularımın T. İl İnsan Hakları Kuruluna gönderilmesini talep ederim.” şeklinde üst yazıyla istemde bulunulmuştur. Ayrıca başvuru konusuna ilişkin B. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturmanın devam ettiğini belirtmiştir. Başvuran dilekçesini eki kısmında, Valilikten hakkında üretilen isimsiz ve imzasız belgeleri işleme alan kamu görevlileri hakkında idari yaptırım uygulanmasını, Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı davranıldığı kabul edilerek B. Valiliği tarafından kendisine özür yazısı verilmesini, İl Kurulu tarafından kendi lehine olacak tazminat vb. tüm kararların alınmasını talep etmiştir.

19. İkinci başvuruda ise yalnızca, İl Kuruluna yaptığı başvurular için Kurul üyelerine toplantıda şahsen bilgi vermek istediği belirtmiştir.

20. Başvuranın 01/07/2019 tarihli dilekçelerine Valilik tarafından 05/07/2019 tarihli yazıyla “dilekçelerinin incelenmesi neticesinde B. İl İnsan Hakları Kurulu tarafından yapılacak bir işlem bulunmadığı değerlendirilmektedir.” şeklinde cevap verilmiştir.

21. Ayrıca başvuran, B. İdare Mahkemesi’ne 01/07/2019 tarihinde Adalet Bakanlığı aleyhine tam yargı davası açmıştır.

IV. İLGİLİ MEVZUAT

22. Anayasa'nın “Suç ve cezalara ilişkin esaslar” başlıklı 38 inci maddesi şöyledir:

“Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.”

Suç ve ceza zamanaşımı ile ceza mahkumiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra uygulanır.”

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin “Kanunsuz ceza olmaz ” başlıklı 7’inci maddesi şöyledir:

“1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.”

24. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Zaman bakımından uygulama" başlıklı maddesi şöyledir:

"(1) İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolünmüştü infazı ve kanuni neticeleri kendiliğinden kalkar.

(2) Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

a. Başvuranın İddiaları

25. Başvuran, 2361 sayı ile kaydedilen ilk dilekçesinde; 2013-14 yılları arasında yaşadığı problemleri B. İl İnsan Hakları Kuruluna taşıyarak hakkını aramak istediğini, Tuncelili olduğunu, kendi düşüncesine göre sırf bu yüzden İl Kurulu'nun başvurularına işlem yapmış gibi göstererek toplantılarda salt çoğunluk olmadan başvurularının reddedildiğini, FETÖ'den ihraç edilen dönemin B. Valisinin soruşturma izni vermediğini, yaptığı başvuruların o yıllarda mülga Türkiye İnsan Hakları Kurumuna bile bildirmediklerini iddia etmektedir. Tuncelili olarak başvurularına işlem yapılmasını, başvurularının kabul edilerek toplantıların salt çoğunlukla yapılmasını talep etmektedir.

26. Başvuranın 2496 sayı ile kayda alınan dilekçesinde özetle; 01/07/2019 tarihinde B. İl İnsan Hakları Kuruluna yaptığı 2 başvurunun Valilik tarafından "yapılacak bir işlem bulunmadığı" yönünde değerlendirildiği, başvurusunun İl Kuruluna çıkmadan İl Kurulu Başkanı tarafından verilen bir karar ile işleme alınmadığını, yıllardır B. İl İnsan Hakları Kurulu'nun tarafına karşı din, dil, ırk ayrımı yaptığını, uğradığı ayrımcılığın asıl memleketi Tunceli olduğu için yapıldığını iddia etmektedir. Başvuran Kurumumuzdan, bir Tuncelili olarak başvurularının İl Kurulu tarafından kabul edilmesini talep etmektedir.

b. Muhatabın Açıklamaları

27. Muhatap taraf olan B. İl İnsan Hakları Kurulu'nun cevabi yazısında; "Koruyucu Aile Yönetmeliği gereğince M. D.'in ailesinin koruyucu aile statüsünün iptal edilerek çocukların kurum bakımına alınmasının ardından İl İnsan Hakları Kuruluna müteaddit defalar yazılı şikâyette bulunduğunu, 2361 sayı ile TIHEK'e başvuruya konu olan İl İnsan Hakları Kurulu kararlarının, kararın "karar defteri" haricinde bilgisayar ortamında da yazıldığını, bu belgelerde imzaları eksik olan kurul üyelerinin imzalarını tamamlamak üzere davet edildiğini ancak bazı üyelerin değişik nedenlerle imzalarının tamamlanmadığı, M. D.'e imzaları tamamlama aşamasında olan karar örneklerinin gönderildiği, İl İnsan Hakları Kurulu'nun kararının salt çoğunlukla alındığını, (muhatap karar defteri ve imza sirküsü örneklerini Kurumumuza sunmuştur.), M. D.'in çoğunluk sağlanmadan kararlar alınmıştır iddialarının gerçeği yansıtmadığı, M. D.'in geçmişte İl İnsan Hakları Kuruluna sunulan şikâyet

dilekçelerinin İl İnsan Hakları Kurulu tarafından değerlendirilerek herhangi bir insan hakkı ihlali olmadığına ve şahsın iddialarının sübut bulmadığına karar verildiği” belirtilmiştir.

28. Muhatap, M. D.’in 2496 numaralı dilekçesiyle ilgili olarak; “01.07.2019 tarihinde Valiliğe verdiği dilekçelerde; kamu görevlilerine idari yaptırım uygulanmasını, eşitlik ilkesine aykırı davranıldığına kabul edilerek B. Valiliği tarafından özür yazısı verilmesini, lehine olabilecek (tazminat vb.) kararların alınmasını talep ettiğini, bu taleplerin mahkeme kararıyla elde edilebilecek haklar olduğunu ve İl İnsan Hakları Kurulu’nun görev ve yetkisi dışında olduğunun değerlendirildiği sebebiyle M. D.’e İl İnsan Hakları Kurulunca yapılacak işlem bulunmadığı şeklinde bilgi verildiği” belirtilmiştir.

c. Başvuranın muhatabın cevabına ilişkin görüşü

29. Başvuran, muhatabın cevabına ilişkin olarak verdiği yazılı görüşünde; Anayasa mahkemesinin Ailenin Korunması Hakkının ihlal edildiğine karar verdiğini, B. Valiliği ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın Anayasa Mahkemesi’nin kararını keyfi olarak uygulamadığını, Kürt olduğu için Anayasa ile verilen haklarının elinden alındığını, B. Valiliğinin başvurularına işlem yapmadığını, haklarını aradığı için Valilik tarafından çeşitli kurumlara devlet düşmanı gibi tanıtıldığını, 2012 yılında kendisine kurulan komploları ve kumpasları belgeleriyle ortaya çıkarmasına rağmen Valiliğin sorumlular hakkında hiçbir idari ve adli işlem başlatmadığını tekrar etmiştir.

VI. DEĞERLENDİRME

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden Değerlendirme

2361 sayılı ile kayda alınan dilekçe bakımından;

30. Zaman bakımından yetki kamu düzenine ilişkindir. Zaman bakımından yetki başvuru incelemesinin her aşamasında ve resen incelenmek zorundadır. Çünkü bu konu, kabul edilebilirlik meselesinden çok yetkiyle ilgili bir konudur ve başvurunun her aşamasında resen dikkate alınması gerekir.

31. Suç ve ceza yaratan hukuk kurallarında bu kuralların uygulanacağı tarihin belirlenmesi “suçta ve cezada kanunilik” ilkesinden gelmektedir ve bu ilke hukukun evrensel ilke ve esaslarından birisi olarak kabul edilmektedir.

32. Bu bağlamda; 6701 sayılı Kanunun “İdari yaptırımlar” başlıklı 25’inci maddesine göre ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde verilecek idari para cezasıyla ilgili belirleyici tarih Kanunun yürürlüğe girdiği tarih olan 20 Nisan 2016 olarak kabul edilmelidir. Bu tarihten önce olan ve kişi, konu ve yer bakımından münhasıran 6701 sayılı Kanundaki ayrımcılık yasağının ihlali kapsamına giren olaylar hakkında inceleme yapıp Kurum tarafından idari para cezası uygulanmasında hukuka uyarlık bulunmayacaktır.

33. Kural olarak 20 Nisan 2016 tarihinden önceki olaylar yüzünden ayrımcılık yasağı ihlali iddiası bulunan başvurular hakkında zaman bakımından yetkisizlik kararı verilmesi gerekmektedir.

34. Öte yandan, zaman bakımından yetki hukuk güvenliği ilkesinin gereği olarak görülmektedir. Hukuk güvenliği ilkesi ise, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmelerini, devletin de hukuki düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılmaktadır.

35. Zaman bakımından yetkisizlik söz konusu olduğunda, başvurunun diğer kriterler yönünden incelenmesine ve başvurunun esası hakkında bir inceleme yapılmasına gerek yoktur.

36. Yukarıda yer verilen ilkeler, 2361 sayı ile kayda alınan dilekçedeki olaya uygulanırsa, başvuruya konu vakaların 20 Nisan 2016 tarihinden önce olması sebebiyle başvurunun zaman bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemez bulunması gerekir.

2496 sayı ile kayda alınan dilekçe bakımından;

37. Başvuran İl Kurulu tarafından incelenmediğini ileri sürdüğü dilekçelerin hangi konuya ait olduğunu dilekçesinde belirtmemiş ve Kurumumuza göndermemiştir. Bir önceki dilekçesinde Kürt olduğu için ayrımcılığa uğradığını belirtirken 2496 sayı ile kayda alınan dilekçesinde Tuncelili olduğu için ayrımcılığa uğradığını belirtmiştir. İncelenmediğini ileri sürdüğü dilekçelerin hangi konuya ait olduğunu açıklamamış ve örneklerini göndermemiştir.

38. Öte yandan ayrımcılık iddiasına muhatap idarenin başvuranın dilekçesine verdiği cevabi yazı eklerinden; M. D.'in başvuru konusuyla ilgili olarak B. 1. İdare Mahkemesine tam yargı davası açtığı, ayrıca öz itibarıyla şikâyete konu ettiği hususlar hakkında B. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma yürütüldüğü anlaşılmıştır. Başvuran bu hususları Kurumumuza gönderdiği dilekçelerinde belirtmemiştir.

39. Uygulama Yönetmeliği'nin 48'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine göre başvurular “Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarıca karara bağlanmış” olup olmadığı yönünden incelenir.

40. Mezkur Yönetmeliğin “Gerekçeli kabul edilmezlik kararı” başlıklı 67'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre ise “Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”

41. Yukarıda yer verilen mevzuat uyarınca 2496 sayı ile kayda alınan başvurunun kabul edilmez bulunması gerekir.

VII. KARAR

Açıklanan mevzuat ve gerekçeler çerçevesinde;

1. M. D.'in 2361 sayı ile kayda alınan dilekçesi zaman bakımından yetkisizlik sebebiyle, 2496 sayı ile kayda alınan dilekçesi ise Uygulama Yönetmeliği'nin 48 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi uyarınca KADUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

2. Kararın taraflara TEBLİĞİNE,

3. Kararın KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

4. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yoluna başvurulabileceğine,

14.01.2020 tarihinde, OYBİRLİĞİYLE, karar verildi.

Süleyman ARSLAN
Başkan

Mesut KINALI
İkinci Başkan

Can ESEN
Üye

Cemil KILIÇ
Üye

Dilek ERTÜRK
Üye

Halil KALABALIK
Üye

Harun MERTOĞLU
Üye

Hıdır YILDIRIM
Üye

Mehmet ALTUNTAŞ
Üye

Mehmet Emin GENÇ
Üye

Saffet BALIN
Üye